

Ervaringen met (volwassen) huiszwaluwen ringen: Meer resultaat met minder netten!

Jan Doevendans

Al een geruim aantal jaren verricht ik privé en in opdracht van particulieren, woonbouwverenigingen, gemeentes en provincies veel bescherm-, onderzoeks- en ringwerk aan huiszwaluwen. Daarbij zijn vrijwel altijd ook vrijwilligers en andere ringers betrokken. Toffe collega ringers daarbij zijn Andries Berghuis, Dolf van der Gaag, Johannes Fokkens en Jan Staal. Tot 2011 was mijn overleden vrouw Rita Viersma er ook vaak bij, nu is dat Sandra Beverwijk.

Verreweg de meeste huiszwaluwen ringen we in zelf gebouwde "snel montage" dubbele kunstnestkommen waarvan we er nu zo'n 200 hebben geplaatst. Daarin ringen we de laatste jaren tussen de 200 en 500 nestjongen van huiszwaluwen. Inmiddels zijn het er in totaal meer dan 2500. Uit deze resultaten zijn we nu doende een leeftijdsreferentietabel samen te stellen (in bewerking).

Door de rust bij het werken, het snelle "af en terug" systeem én het werken met hoogwerkers lukt het regelmatig ook om adulte huiszwaluwen in handen te krijgen op het nest. Omdat (ook) huiszwaluwen gevoelig zijn voor verstoring bij het nest doen we dat in principe niet als er eieren zijn. Controlerondes worden altijd zorgvuldig gepland. Jaarlijks krijgen we zo ook enkele, tot enkele tientallen, adulte huiszwaluwen in handen. De overlevings- en verplaatsingsresultaten daarvan zijn spectaculair! Het lijkt erop dat huiszwaluwen minder plaats- en kolonietrouw zijn dan verwacht. Ook daarover hebben we een artikel in voorbereiding (met hulp van GRIEL!).

Figuur 1. De huiszwaluwtoeren in Lauwersoog

In overleg is door de provincie Groningen in 2013 bij de al bestaande grote kolonie van de Pagode (het brug- en sluisbedieningshuis) in Lauwersoog een losstaande, 3,5 meter hoge, huiszwaluwtoeren gebouwd. Daaraan zijn 11 x 2 van onze kunstnesten geplaatst (figuur 1). Deze toeren raakte direct het eerste jaar al halfvol met broedende huiszwaluwen!

Ondanks dat we terughoudend zijn met het (pogen te) vangen van volwassen huiszwaluwen met mistnetten bij kolonies, wilden we daar in 2014, na observaties, toch mee starten. Het kan extra gegevens opleveren!

Ook hier hebben we daarmee weer gewacht tot we zeker wisten dat de meeste nesten halfwas tot oudere jongen hadden. De jongen zijn dan 12 tot 24 dagen oud. Vanaf 20 dagen kunnen huiszwaluwen vliegen, daarna komen ze tenminste nog enkele dagen weer terug naar het nest (wat niet het eigen nest hoeft te zijn).

Maar daarmee waren we er nog niet. De vraag: "Hoe vang je verantwoord en succesvol volwassen Huiszwaluwen?" dook nadrukkelijk op! Na veel observeren en enkele pogingen komen wij tot het volgende "protocol":

Allereerst moet je er van overtuigd zijn dat het verantwoord is. Vang NIET bij slecht weer, koude, regen of wind. De beste vangmomenten zijn meestal 's avonds, na een warme dag. Dan komen ze om de tien minuten thuis om te voeren. Als het ('s ochtends) koud is vliegen er weinig insecten, dus ook weinig zwaluwen. Huiszwaluwen vliegen door tot in de schemering, dan moet je dus weer weg zijn.

Wij proberen altijd met tenminste twee ervaren vangers te zijn. Je kunt "een golf" krijgen, dan is snelheid geboden, niet alleen voor de kwetsbaarheid van huiszwaluwen, ze ontsnappen ook graag weer uit de netten. Het vangmateriaal moet echt meer dan in orde zijn. Er zijn beslist hoge netten nodig, die ook snel én stabiel omhoog en omlaag moeten kunnen. Ga niet staan te sjoeren, trekken en wiebelen aan of bij (inferieur) omhoog gebrachte trutnetten. Informeer de omgeving uitgebreid vooraf en zorg voor opvang van geïnteresseerd (of boos) publiek, vergunningen bij de hand. In openbaar terrein ben je met drie mensen pas goed bezig. Verwerk je

vogels snel en op redelijke afstand, het liefst in een verdekt opgestelde auto. Je zal merken dat de huiszwaluwen, zo gauw als je je vertoont, met z'n allen groot alarm geven en dat ze jou en de schuilauto de volgende keer direct herkennen! Maak je geen illusies dat je "ze allemaal gaat vangen". Je mag blij zijn met enkele!

De belangrijkste succes regel daarna is: zet NOOIT de gehele kolonie af. Huiszwaluwen zijn oogjagers, ze zien dus heel erg goed, óók de netten. Als je alles (rondom) afzet komen ze niet en dat kan niet vanwege de jongen. Met rust en verleiding lukt het wél. Vang ook nooit te lang, kijk goed naar de reactie en aarzel niet snel weer in te pakken als ze alleen in de omgeving blijven rondvliegen. Dat verhoogt de kansen voor de volgende keer, wat het beste pas weken later kan zijn.

Op deze manier hadden wij op 30 juni en 30 juli 2014 met 2x3 meter hoge netten (in een hoek opgesteld) best succes rond de zwaluwtoren (figuur 2). Beide keren in de avonduren. De eerste avond hadden we tussen 19.00 en 20.00 uur 6 N1 vogels. De tweede keer tussen 17.00 en 20.00 uur (met tussendoor de netten 'n uur dicht) weer 6 volgroeide vogels, 2x N1 en vier keer "vliegende jeugdkleders".

Eén van deze vogels met jeugdkleed pakten we dit jaar (2015) in de naburige kolonie als volwassen man terug in een kunstnest met kleine pullen. Wetenschap!

Figuur 2. De huiszwaluwtoren in Lauwersoog met twee mistnetten in een hoekopstelling.

Nawoord

De waarnemingen rond het vangen zijn eigenlijk het meest boeiend. Het is prachtig om te ervaren hoe snel de vogels doorgaan met voeren in het niet afgenette deel van de toren, terwijl de andere aarzelen omdat ze hun gebruikelijke aanvliegeroute geblokkeerd zien. Al snel zie je deze dan omvliegen, langs of onder het net door. Tot ze gewend raken en zich (scheldend) vergissen. En dan vang je ze!

Succes!

Jan Doevendans